

Josep Maria Llompart

“La nostra cultura no ha tengut mai un moment de vertadera normalitat”

Josep Maria Llompart (Palma de Mallorca, 1925), poeta i activista. Trenta-dues entitats cíviques li reten un homenatge el pròxim 18 de desembre per la dimensió de la seua obra i el seu compromís civil en la recomposició nacional.

He vist que la façana de casa la té molt agredida.

—Sí, és de tapar les pintades. Normalment ens les fan cada 31 de desembre. Les tinc fotografiades.

—¿I què li posen?

—“Aquí, un cerdo catalanista”, “Aquí, un renegado traïdor a Espana”. Bé, ja es veu la procedència. Sabem exactament qui són. Són set o vuit. Per fer pintades, basten.

—¿No han baixat la guàrdia pel fet que vostè s'haja jubilat?

—Com que la meua existència és una mica esquizofrènica, la meua jubilació no ha influït en altres actituds ni altres activitats.

—Ha deixat *Obres Públiques*, d'on va ser funcionari.

—Sí, ara fa dos anys en concret.

—Si es va llicenciar en Dret, ¿com és que no va ser “misser”?

—En el moment de triar la carrera, més que per la meua vocació, em vaig deixar influir per les circumstàncies ambientals. Probablement, la meua vocació hauria estat de poeta-catedràtic, cosa que entre els anys trenta-i-tants i quaranta-i-tants era molt de moda. Però en el meu entorn familiar el que era maco era ser un misser de dretes, un advocat de dretes. I vaig estudiar dret, encara que ni vaig ser advocat ni de dretes. La llicenciatura em va servir per a ocupar un càrrec burocràtic, per a fer de funcionari.

—¿El nou ordre de la jubilació li ha afectat?

—De l'única manera que m'ha afectat és que jo no havia tengut temps d'estar malalt i un cop que m'he jubilat he tengut no sé quantes malalties.

—¿Com usa la vida ara?

—Ara no tenc temps de res. M'he de fer un horari per a ús personal, perquè hi ha tantes coses pendents que no trobes hores. Resulta que quan un pot disposar del seu temps, el temps li fuig de les mans.

—¿Com a escriptor també es jubila un?

—No hi ha una edat fixa. L'escriptor es jubila quan no té res més a dir.

—Els erudits diuen que vostè ha escrit poc. ¿És un escriptor lent o restrictiu?

—Més que lent, intermitent. Diuen que he escrit poc, però tampoc he escrit tan poc. El que passa és que vaig començar a publicar tard, i aquesta circumstància fa que se'm consideri un autor d'obra curta, quan en realitat són nou volums de poesia, més els de crítica literària, més les versions de poesia galaico-portuguesa,... ¡Déu n'hi do! Això ja fa una mica de gruix.

—¿El poeta és un ser normal, amb els peus a terra, o és un il·luminat?

—Jo no crec en il·luminacions, sinó en un treball constant, en una vocació i en un mínim de sensibilitat per determinades coses, perquè si no et fas torero, no poeta.

—Un dels seus llibres és *Confessions d'un adolescent de casa bona*. ¿Què confessa ara un jubilat de casa bona?

—En primer lloc, de casa no tan bona...

—Mossona, que diuen per ací.

—De casa mossona, sí. ¿Què confès? Que he viscut, parafrasejant aquell títol.

—Vostè prové de família de militars. ¿La guerra civil va agafar els seus en el bàndol que professaven?

—Mon pare estava en la reserva quan va començar la guerra, i no es va reincorporar, però érem una família que estàvem a favor del “glorioso movimiento”.

—¿Com va viure vostè el conflicte?

—D'infant. I em vaig divertir bastant, encara que vaig passar una mica de por pels bombardejos aeris, però en general m'ho vaig passar bé. Les vacances van ser llargues i jo m'estava molt bé jugant amb soldadets.

—¿Quan va deixar de pensar com els adolescents de casa bona?

—Aquestes coses no passen de cop. Van passant. Hi ha un moment en què un s'adona que ha viscut dins d'un engany, però és

una consciència que vas cobrant lentament.

—Franco fa cent anys. ¿Creu que el tractament que se li dona en l'aniversari és l'apropiat?

—Ara se li vol atribuir una certa grandesa, però Franco no en tenia gens. I no l'hi neg per raons ideològiques. Un podrà estar d'acord o no amb Napoleó, però una certa grandesa se li ha de reconèixer; en canvi a Franco, no. Va ser una persona nefasta. Absolutament funesta. Als de la meua generació ens ha fet senzillament la punyeta: quan ell va pujar al poder, jo tenia onze anys, i quan va morir jo en tenia cinquanta.

—¿La seua vida hauria estat distinta sense el general?

—La meua i la de tots els nostres països.

—¿Vol dir que vostè no hauria fet versos?

—N'hauria fet, el que no hauria fet són altres coses. En aquest país ja sabem que hem de servir tots per tot, però dins d'un context cultural i nacional normal jo hauria estat un poeta i res més. Com el tenor de La Bohème: *sono solo un poeta*. Però hi ha hagut unes circumstàncies que m'han obligat a ser moltíssimes altres coses.

—¿Quantes voltes va visitar la comissaria?

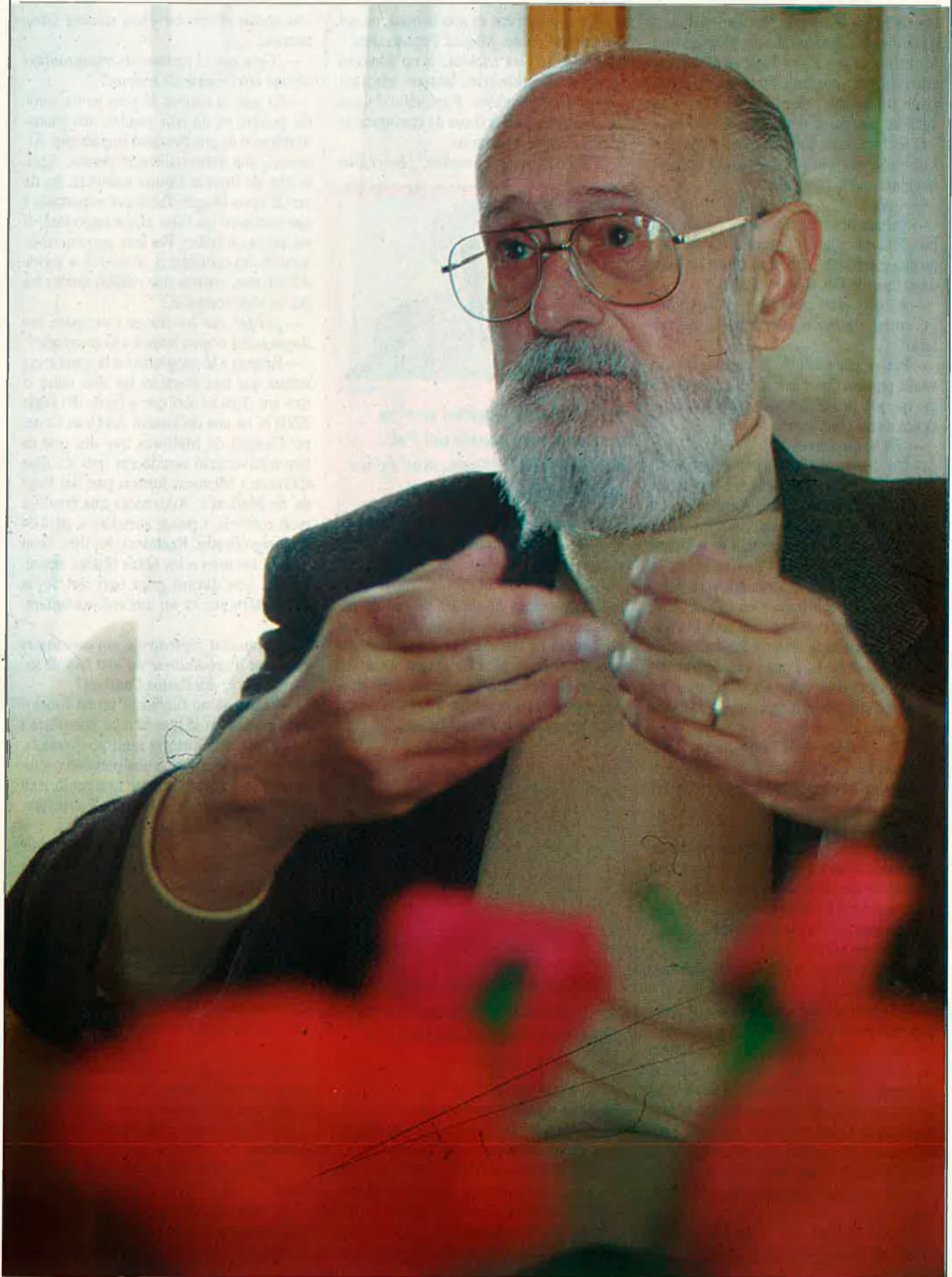
—Una. Però llarga. Arran d'un cicle de conferències literàries que havíem organitzat. Van enviar un agent provocador a una conferència d'Antoni Serra i vam passar més de vint-i-quatre hores en les masmorres de Govern Civil.

—¿No va tornar a tenir problemes?

—Escorcolls domiciliaris.

—¿Què podia amagar un poeta?

—Moltes coses. En aquell temps vivia baix en Miquel Bauçà, i en una de les visites de la policia, mentre jo era a la feina, ell es va fer passar pel *vecino de abajo*. Quan van marxar, Bauçà em va telefonar i em va dir que tornarien cap a tal hora. Vaig poder preparar tota la decoració. Una fotografia de mon pare vestit de militar, un lli-

bre de Fraga Iribarne... Tot ben visible. I quan van fer l'escorcoll, efectivament, no hi van trobar res. Record que en el despatx em vaig tirar un farol fabulós. Vaig dir: ¿que no miren aquests armaris? Van vacil·lar una mica però van dir que no. I van fer l'acta com que no havien trobat res. I després vaig obrir els armaris i no pots imaginar què hi havia allí.

—¿...?

—Bastant material com per a passar una bona temporada a l'ombra. Des de cinquanta exemplars amb el manifest de Santiago Carrillo fins al que vulguis.

—A casa seua parlaven en castellà. ¿Com va arribar a interessar-se pel català?

—Potser per reacció. A mesura que jo anava prenent consciència de la insatisfacció que em produïa el meu propi ambient, doncs anava reaccionant.

—¿Hi ha un detonant?

—Un detonant remot, per ventura, sí. D'infant vaig patir una nefritis i vaig haver de passar uns mesos al llit. Aleshores mon pare em llegia rondalles de mossèn Alcover. D'entrada, va intentar traduir-les, però mossèn Alcover, i més encara sobre la marxa, és molt difícil de traduir. Aleshores va optar per llegir-me-les en català. Això va ser el primer contacte meu amb la vivacitat i l'esperit de la llengua. Però això, evidentment, no basta. I quan vaig refusar els esquemes que se m'havien imposat, com que un d'ells era el lingüístic, lògicament vaig reaccionar.

—¿És cert que vostè és qui més pròlegs ha fet en totes les Balears?

—No sé si el que més, però n'he fet molts.

—¿Encara en fa?

—Ja no tants, però en tenc uns quants de pendants. N'he fet tants fins al punt que vaig haver de posar en el meu despatx de l'editorial Moll un rètol que deia: "No faig més pròlegs ni més presentacions".

—¿I va ser eficaç?

—Com a mínim m'ha alliberat d'un cinquanta per cent dels compromisos.

—¿Es normal que aquesta cultura tinga més escriptors que lectors?

—No, no ho és. Però en la nostra cultura no hi ha res que sigui normal en aquests moments. I potser que en tota la història no ha tengut mai un moment de vertadera normalitat. Quan no era el llatí, era l'occità; quan no ha estat l'occità, ha estat el castellà. Sempre hem estat una mica en situació no del tot madurada i no del tot consolidada.

—"Una llengua, un sol país". ¿Ha resultat apropiat aquest plantejament?

—En el nostre cas és una llengua, un sol país. Sense dubte. Miquel Ferrada deia, i tenia raó, que les nacions, si no admeten agregacions arbitràries tampoc admeten mutilacions arbitràries. Prescindir d'algun dels nostres països a l'hora de configurar la nacionalitat és amputar-lo.

—I en aquesta nacionalitat, ¿Barcelona

JOAN CELIA

"Barcelona a vegades se n'ha desentès, i no només del País Valencià i les Balears, sinó de les seves pròpies comarques".

fa de pal de paller o es desentèn de les perifèries?

—Això és molt complex. Inevitablement, Barcelona ha de fer de pal de paller. Si no, no anam. El que passa és que no sempre ha dut a terme adequadament aquesta funció. Mai ha tengut un sentit clar de la responsabilitat com a capital. A vegades se n'ha desentès, i no només del País Valencià i les Illes Balears, sinó de

JOAN CELIA

"Un dels objectius de Lluïl és servir de mala consciència a les administracions autonòmiques dels nostres països".

les seves mateixes comarques.

—El trànsit de l'arcaisme al turisme, ¿ha estat massa brusc per a les Balears?

—No sé si massa brusc, però sí traumàtic. No ha sorgit encara una vertadera burgesia. Hi havia una societat agrària, senyorial, que se n'ha anat en orris, però l'estructura social que l'ha de succeir encara no

s'ha acabat d'articular d'una manera satisfactòria.

—¿Creu que el turisme ha impossibilitat alguna altra classe de societat?

—És que jo tampoc hi veig molta sortida, perquè en un país insular, una industrialització és pràcticament impossible. Almenys, una industrialització pesant. Aquí, si s'ha de muntar alguna indústria, ha de ser de tipus lleuger, fàcilment exportable i que comporti un valor afegit important; si no, no anam enlloc. Per tant, aquesta revolució socio-econòmica, si no era a través del turisme, era una mica difícil que es fes per un altre conducte.

—¿El fet que les Balears estiguen tan disgregades respon només a la geografia?

—Respon a la geografia i a la ignorància mútua que han practicat les illes entre si fins ara. Tant és així que a finals del segle XVII hi ha una declaració del Gran General Consell de Mallorca que diu que és una equivocació considerar que les illes d'Eivissa i Menorca formen part del Regne de Mallorca. Això tenia una finalitat molt concreta, i potser anecdòtica, però és molt significatiu. Realment, les illes s'han ignorat les unes a les altres històricament. A part que durant gran part del segle XVIII Menorca va ser una colònia britànica.

—¿I aquests ingredients tan atomitzats com han d'aglutinar-se en una entitat superior que es diu Països Catalans?

—És que si no funciona, no en funcionarà cap. Ja ho sé que és molt complicat i que tenim una història molt accidentada, però si hem d'arribar a una plenitud nacional, si hem d'arribar a ser una nació amb cara i ulls, ha de ser a base de l'estructuració dels Països Catalans.

—¿Com venç vostè, com a president de la Federació Lluïl, les susceptibilitats de les distintes administracions a l'hora de demanar una ajuda?

—¿Ah!, és bastant delicat. Sobretot amb el País Valencià. No passa així amb la Generalitat de Catalunya, que sí que ens ha donat alguna ajuda. I el Ministeri de Cultura. No hem d'oblidar que l'única institució que en aquest moment pot fer política cultural és el Ministeri de Cultura del govern central, que està per damunt de fronteres autonòmiques. Paradoxalment, és l'únic que pot ajudar a una activitat que comprèn el marc geogràfic dels Països Catalans.

—¿Quin és l'objectiu de la Federació Lluïl?

—Donar una coherència nacional a tota una sèrie d'activitats i d'esforços culturals. I sobretot, servir de mala consciència de

les institucions autonòmiques de cadascun del país.

—*Hi ha qui diu que amb l'edat es perden les conviccions. ¿Vostè en què creu ara?*

—Home, una mica de fe en la humanitat sí que es perd. Ara: pens que crec en les mateixes coses que creia en els moments més abandonats de la meua joventut. No he trobat cap motiu per canviar de fe.

—*¿El punt de vista de l'esperança li ha variat molt?*

—Ara sé que totes aquestes esperances ja no les veuré acomplides. Però segueix pensant que a la llarga el futur serà nostre. Ara: molt a la llarga.

—*¿El món durarà tant?*

—Hi ha la possibilitat que el judici final arribi abans.

—*¿Ha deixat molt de llast ideològic en el camí?*

—Per una banda, he procurat ser realista. Per una altra banda, he pensat que la ideologia era necessària, però que si només et reduïx a ideologia no vas enlloc.

—*¿Encara vota?*

—Encara. Segurament no sabries a qui, però sí que saps a qui no vot.

—*M'han dit que s'ha fet ecologista.*

—A Mallorca és molt difícil tenir un mínim de sensibilitat i no ser ecologista. Si no conservam una mica la casa, ens trobarem sense casa i sense res.

—*Li fan una espiral d'homenatges. Una expo, pràcticament, senyor Llompart.*

—Aquestes coses s'han d'acceptar amb resignació. No queda altre remei. Aquest homenatge jo l'interpret no a mi sinó a la meua generació, i el vull retre al meu propi país.

—*¿Es cert que hi ha hagut un diari que, com que apareix vostè molt en els papers aquests dies, ha interpretat que havia mort?*

—És cert. No diré quin diari és però deia que jo seria recordat. I ells seran recordats per aser. Probablement van pensar que els homenatges d'aquesta dimensió es fan a un mort i no a un vivent.

—*¿Li fa res que li pregunte per persones?*

—Sí perquè...

—*¿Vostè va conèixer Josep Pla en els seus viatges a Mallorca?*

—Sí, a can Moll. Ell era amic de Moll. Record un vespre que Moll va dir que podríem anar a sopar nosaltres dos. Hi vam

anar. Pla va agafar una d'aquelles borratxeres que solia agafar i va començar a acusar-se d'haver fet espionatge per a Franco, i a dir que n'estava molt penedit. Al final el vaig dur a l'hotel i el vaig deixar allà. Com a escriptor és important. Per ventura una mica barroer i a vegades superficial, però sempre amb un do de l'escriptura realment admirable.

—*Llorenç Villalonga.*

—Oh, era tot un personatge. Jo crec que encara era superior als personatges de les seves novel·les. Una vegada, una senyora va dir una cosa que el definia bastant gràficament: era un home que quan feia una estona que parlaves amb ell t'adonaves que feia dos-cents anys que era mort. Tenia una mentalitat divuitesca i vivia dins un món completament seu, completament propi. Bé, això li va donar lloc a fer aquell

Com el tenor de la Bohème

En un període lògic aquest maqui civil s'hauria abandonat a la causa lírica i hauria produït unes figures suculentos, greus com les d'un tenor. Però el calendari no hi era propici. Sense haver tingut mestres ni referències va haver de ser mestre i referència per a molts, i aquest complicat exercici l'ha fet propietari d'una immensa qualitat humana i li ha atribuït la capacitat de ser el líric i saber-se confondre amb la seua generació.

mite de Bearn tan esplèndid. Jo hi vaig tenir sempre una relació molt cordial i molt amistosa. Curiosament, és una de les poques persones que sent bastant major que jo sempre ens vam tutejar amb la més absoluta naturalitat. Tenia coses admirables, però era un covard, un *pasteler*. Jaume Vidal deia que Villalonga havia nascut traïdor. Però tot això estava compensat per una sèrie de qualitats realment importants, i sobretot les seves dots de novel·lista, de creador.

—*Francesc de Borja Moll.*

—Era un gran home. Nosaltres, tot el que hem estat ho devem un poc a ell. Ell ens va encoratjar d'entrada i ell va publicar els nostres primers llibres. A més, tenia un sentit comú i una visió de la realitat admirables. Jo dic que era un home que ja degué néixer somrient, mai va perdre el somriure ni en aquells moments

més difícils, que en va passar molts.

—*¿És just que la seua editorial travesse tanta dificultat?*

—No és just, però és inevitable. L'editorial Moll no va acabar de sabre fer el pas d'un plantejament de resistència a un plantejament convencional i comercial. De tota manera, això es va superant i es va encarrilant cap a unes solucions molt satisfactòries.

—*En Moll es van publicar alguns llibres de Joan Fuster...*

—Sí, durant aquell temps vaig tenir relació amb ell. Quan Fuster venia aquí, em venia a veure. Fins i tot una vegada es va quedar a dormir aquí baix, i com que era estiu i no hi havia llençols, quan va arribar la meua dona, que no ho sabia, se'l va trobar en calçotets.

—*Una altra persona: Camilo José Cela.*

—És una excel·lent persona, encara que va del seu propi rol. Sempre ha de fer de Camilo José Cela. Ara: si en algun moment es desprèn del seu propi mite, aleshores és una persona cordialíssima, ingènua, generosa... una persona realment admirable en molts aspectes.

—*¿Quina actitud ha mantingut el Nobel amb la literatura en català?*

—De bona voluntat, però no molt més. Ell no s'hi ha integrat mai ni ha participat mai. És aquella actitud una mica paternalista que els intel·lectuals més amables d'expressió castellana adopten envers la literatura catalana.

—*Baltasar Porcel.*

—No el conec. És a dir, jo vaig conèixer un al·lot jove que era d'Andratx, que responia per Baltasar Porcel, curiosament, i que venia per aquí; el teníem a tota hora. Va treballar amb nosaltres en *Papeles de Son Armadans*, amb en Cela, i que no sé què se n'ha fet. Va desaparèixer. Perquè el senyor Baltasar Porcel no té res a veure amb aquest al·lot jove.

—*Valentí Puig.*

—És un escriptor que m'interessa. Molt ambiciós. Jo el conec poc, l'he tractat poc, però sempre hem estat amb bona relació i harmonia.

—*Josep Maria Llompart.*

—Ah, de mi que diguin els altres. Bé, diria que em puc considerar un persona afortunada: he fet en aquest món el que hauria volgut fer.

Miquel Alberola